

Tekst og tal. 14.443 boganmeldelser kan ikke tage fejl. Hvad kan kritikerne lide, og hvad kan de ikke lide? Og hvem er egentlig ...

Danmarks sødeste boganmelder

Af LASSE HJORT MADSEN

Når der er sommerfest i Dansk Forfatterforening, og baren er ved at være tomt for sandhedsvand, kommer emnet uvægerligt frem, så sikkert som amen i kirken. Det er selvfølgelig boganmeldelserne, der er tale om.

Scenen ser, lidt karikeret, sådan her ud: Debutanten er grædefærdig over en personlig tilsvining forklaedt som anmeldelse, mens veteranen er tilbageholdt rasende over slet ikke at have fået sin seneste bog anmeldt. En lille gruppe er kun lidt utilfredse med et par lunkne anmeldelser, mens det resterende mindretal spekulerer som rasende for at finde på en anledning til at nævne, at deres seneste bog faktisk fik glimrende anmeldelser.

Forfatterne har, lader det til, en sær, masochistisk glæde ved at tale om de anmeldelser, der generer dem så meget. Man kan ikke lade være med at tænke på Onkel Jørgen, som får hold i nakken til familiefesten og resten af aftenen ikke kan lade være med at gå og dreje hovedet for at blive bekræftet i, at jo, sørme, det gør stadig ondt.

Anmelderne selv elsker tilsyneladende også at tale og skrive om anmeldelser, for hvem taler ikke gerne længe og indtrængende om deres eget arbejde. Således også Lars Bukdahl, som i WA 20. maj 2016 havde en kommentar om de ulyksalige stjerner/hjertes, som alle andre aviser end WA og Information benytter sig af. Selv Kristeligt Dagblad er sidste år krøbet til korset, om man så må sige, og har indført et seks-stjernersystem. Man forstår sådan set godt Bukdahls indvendinger, for det er svært at se pointene som andet end en god grund til ikke at læse selve anmeldelsen – facit står jo lige der først for. Som en krimi der starter med at fortælle, hvem morderen er.

Bukdahls konkrete anke er, at Kizaja Ulrikke Routhé-Mogensen i Politiken efter hans mening deler for få hjertes ud, mens kollega Lilian Munk Røsing er for gavmild. Det fik mig til at tænke på Leonora Christina Skov, som i WA 16. oktober 2015 om den smalle litteratur irriteret bemærkede, at »Parnasset bræger jo alligevel Stor Kunst og smider mindst fire stjerner eller hjertes efter os, uanset hvad vi gør ...« (I forbindelse med en anmeldelse af litteraturmagasinet Texas Longhorn).

Diskussionen om hjerte-stjernerne og deres forbandelse og urimeligheder har været taget op mange gange i Bøger og i andre medier, men måske kan vi komme emnet lidt nærmere end de mange betragtninger fra anmeldere, forfattere og læsere, der er og bliver personlige oplevelser.

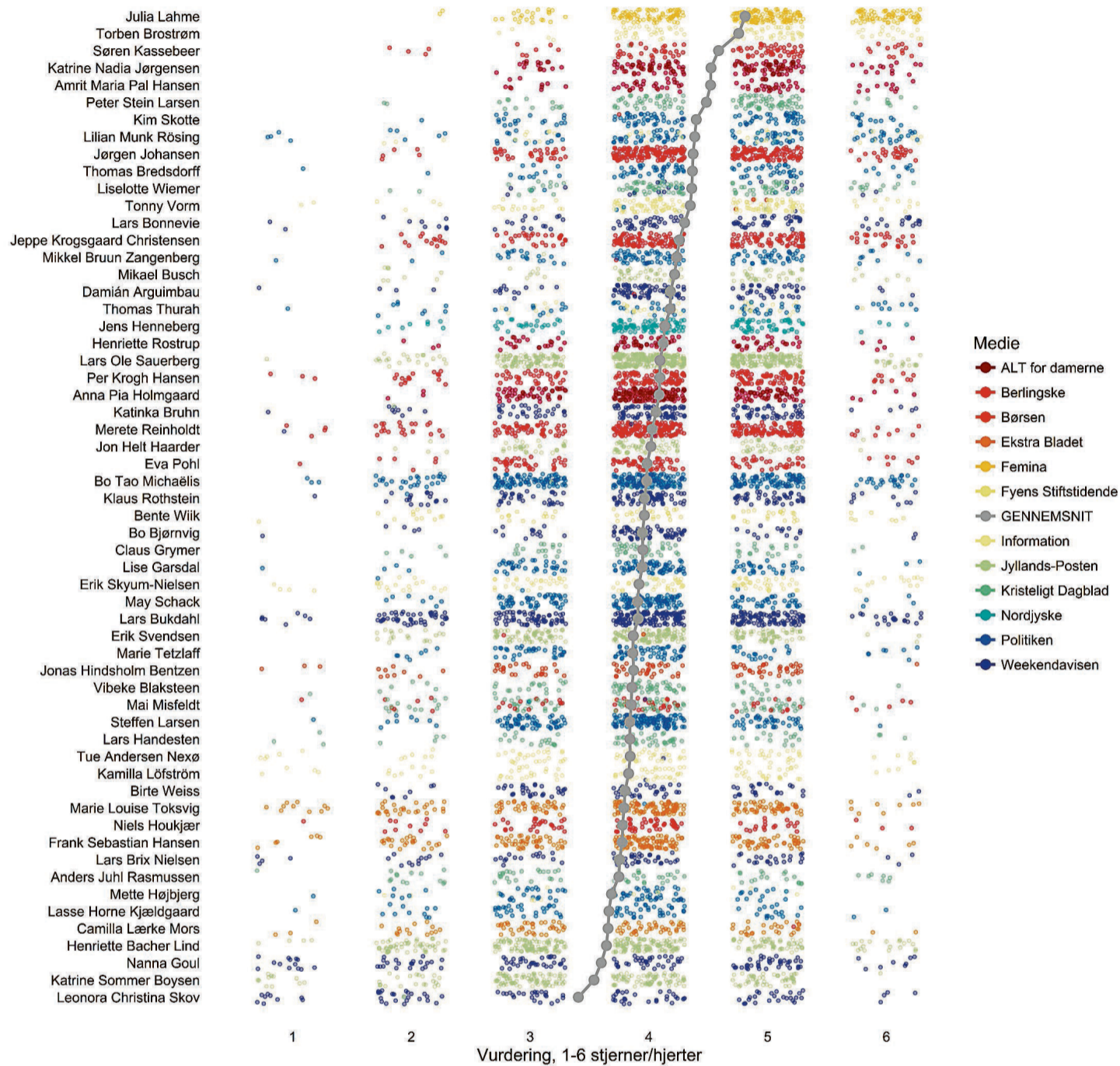
Hvad nu hvis man så bort fra de sårede følelser og i stedet tog de positivistiske, videnskabelige briller på, De ved, de briller, som bærer ansvaret for, at De nu sidder og læser Deres avis bag trykke termoruder og ikke i en jordhule?

TIL det formål har vi brug for data, rigtige, kvantificerbare data, og den slags er der heldigvis mange af her i informationssamfundet. Ét af de bedste steder at finde systematiske data om boganmeldelser er hos inspirationssitet bog.nu, som siden 2010 systematisk har læst og registreret boganmeldelser i danske medier. Tjenesten ejes af Forlaget Bindslev, som venligt har udlånt hele deres database med anmeldelser. Hvad kan vi vride ud af disse data, hvis vi kører alle statistiske kanoner i stilling?

I skrivende stund er der små 32.000 anmeldelser i datasættet fra bog.nu (selvom ikke alle endnu er offentligt tilgængelige).

Lad os skære kagen til, så vi rammer den

Hver prik repræsenterer én anmeldelse af en skønlitterær bog, i perioden 2010 til medio 2016, farvet efter hvilket medie, der har bragt anmeldelsen. I figuren er medtaget anmeldere, der har haft mindst 75 anmeldelser i ét eller flere af de nævnte medier. Den grå linje viser de enkelte anmelderes gennemsnitlige vurdering på en skala fra 1-6. Prikkerne er 'rystet', så de ikke ligger oveni hinanden. Data venligst udlånt af inspirationssitet bog.nu.

type anmeldelser, vi her taler om, nemlig anmeldelser af skønlitterære værker. Lad os yderligere nøjes med at se på de trykte medier, der er repræsenterede med mindst 100 anmeldelser, så vi ser bort fra gratisaviser og små medier, der kun lejlighedsvis bringer boganmeldelser.

Så lander vi på cirka 14.000 anmeldelser omfattende cirka 4000 bøger, bragt i perioden 2010 til medio 2016 i 12 forskellige trykte medier. En respektabel mængde data og helt sikkert mere dækkende end den håndfuld, der fra tid til anden falder en forfatter eller anmelder for brystet.

Vi kan starte med at konstatere, at langt fra alle skønlitterære udgivelser bliver anmeldt. Et hurtigt skøn støttet af tal fra Danmarks Statistik siger, at der i samme periode er udkommet over 20.000 skønlitterære værker på papir. Det er altså kun omkring hver femte, der har fundet vej til en anmeldelse i et stort, trykt medie.

Allerede her har vi svaret på en af de mest almindelige, indædt forundrede beklagelser fra især nye og relativt ukendte forfattere, nemlig: Hvorfor er min bog ikke blevet anmeldt? Det enkle og sandfærdige svar: Der var ikke plads i avisen.

Lad os dernæst igen vende os mod anmelderkorpset og udråbe kongen af anmeldere, målt på produktivitet. Det er, med en overraskende stor margin, Lars Ole Sauerberg fra Jyllands-Posten. Sauerberg er repræsenteret med ikke mindre end 517 anmeldelser i bemeldte datasæt, et godt stykke over nummer to, Politikens Bo Tao Michaëlis med 387 anmeldelser. På tredjepladsen er Lars Bukdahl, WA, med 364 styk.

Men det er jo som bekendt ikke størrelsen af produktionen, det er gørelsen. Hvem er den sødste, og hvem er den ondeste blandt danske anmeldere? Der en hel del fagfolk og journalister, hvis hovedbeskæftigelse ikke er at være anmelder, men som alligevel indimellem skriver en anmeldelse. Lad os her sortere dem fra og udelukkende se på anmeldere, der har publiceret mindst 75 anmeldelser på papir siden 2010. Det skærer det samlede korps af aktive, professionelle, skønlitterære anmeldere ned til 58 personer.

MANGE vil utvivlsomt gætte på, at den ultimative litterære skarpretter er Lars Bukdahl. Men nej, Bukdahl formulerer sig farverigt og med stærke holdninger, men hvad gennemsnitlig ondskab angår, er han den bløde

middelvare. Noget af det gode ved datasættet fra bog.nu er, at de har gjort sig den umage at hæfte et tal på anmeldelser fra medier, der fornuftigt nægter at bruge stjerner, så også anmeldelser fra Information og Weekendavisen bliver sammenlignelige med de andre medier.

Således vejet og omregnet gav Bukdahls 364 anmeldelser i gennemsnit en kritik svarende til 3,9 omregnede hjerte-/stjernepoint. Det skal sammenlignes med et snit blandt alle de 58 kerneanmeldere på 4,0 point. En streg hårdere, nuvel, men næppe rendyrket ondskab.

Næ, allermest karrig med roserne er faktisk Leonora Christina Skov, den mest kritiske af de 58 mest aktive anmeldere. Men selv hun ligger efter behørig afvejning og omregning på 3,4 point, altså lige midt i skalaen fra et til seks.

I den anden ende af listen ligger ingen andre end Julia Lahme, fra det oversete litteraturmagasin Femina. Hun er Danmarks ubestridt sødste anmelder, med et snit på 4,8 stjerner. I øvrigt ligger Lahme med 311 anmeldelser også på en femteplads, hvad angår produktivitet. Men altså et spænd på blot 1,4 hjertes mellem top og bund.

En anden Breaking News: Nej, det er ikke Politiken, der typisk smider om sig med hjertes, det eneste medie der rigtig skiller sig ud er

faktisk Femina, som giver 4,8 hjerter i snit, og Femina er i denne sammenhæng synonymt med Lahme, som skriver langt de fleste anmeldelser til det medie. Ekstra Bladet er de hårdeste: 3,8 stjerner. Politiken er hverken mere eller mindre gavmilde, end medier er flest.

MEN er anmelderne så nogenlunde enige om, hvilke konkrete bøger der er gode, og hvilke der er dårlige? Svaret er mudret. Hvis man beregner det, som statistikere og økonomer kalder korrelationen mellem avisernes anmeldelser, får man stort set kun positive tal.

Oversat til menneskesprog betyder det, at der er en tendens til, at en positiv anmeldelse i ét medie går hånd i hånd med positive anmeldelser i de øvrige medier. Sagt på en anden måde: Har en bog fået fem eller seks hjerter i Politiken, er det mere sandsynligt, at den er blevet omtalt positivt i Weekendavisen og andre steder, end hvis den kun har fået et enkelt eller to hjerter. Det samme mønster går igen, uanset hvilke medier man sammenligner. (Kun Femina er en delvis undtagelse, deres mange positive anmeldelser sætter bladet lidt udenfor).

Når det er sagt, er der dog kun tale om en beskeden sammenhæng mellem avisernes vurderinger af de samme værker. Der er masser af eksempler på bøger, der bliver overvældende positivt anmeldt i ét medie og får en klokken sviner i et andet medie.

Blandt de over 4000 anmeldte bøger er der 13 eksempler på udgivelser, der udspænder hele skalaen ved at indkassere ét point i ét medie og seks point i et andet. Udvider man søgefeltet en anelse, så vi også får forskelle på fire point med, er der yderligere 107 titler, som splitter anmelderkorpset.

Er det en bestemt type bøger, der skiller vandene?

Kun omkring hver femte skønlitterære bog anmeldes i et stort, trykt medie. Svaret på 'Hvorfor er min bog ikke blevet anmeldt?' er det enkle og sandfærdige: Der var ikke plads i avisen.

I store træk er det kontroversielle titler og markante forfatterpersonligheder, der deler anmelderne. Som Henrik List: *Solen skinner aldrig på en go-go-bar*, nogle læser den som en romatisering af sex-turisme, men den fik seks stjerner i Femina, fem stjerner i Alt for Damerne og kun ét hjerte i Politiken. Synnøve Søe: *Bjergtet, havet, huset* havde samme mønster. Et markant eksempel er også nyoversættelsen af F. Scott Fitzgerald: *Blid er natten* – helt oppe og ringe i Berlingske, helt nede og skrabe bunden i Politiken. Begge steder bliver netop oversættelsen fremhævet i begrundelsen.

Morten Sabroe er i den grad et navn, som både bliver elsket og hadet, han har hele to titler på listen over udgivelser, der næsten bruger hele pointskalaen: *Drengen der løb med Gud* (hadet af Ekstra Bladet, elsket af Alt for Damerne) samt *Det 13. spil* (hadet af Information, Børsen og Berlingske, elsket af Jyllands-Posten og Kristeligt Dagblad).

Men der er trods alt flere eksempler på, at anmelderkorpset er nogenlunde enige. Når man er enig om at være begejstret, er det ofte hæderkronede navne og prisbelønnede bøger, der er tale om. Som Cormac McCarthy: *Blodets meridian* eller *Aftenrøden i Vesten*; Siri Hustvedt: *Sommeren uden mænd*. Eller også er det klassikere og mere krævende bøger, som for eksempel Thomas Mann: *Sene fortællinger 1919-1953* og Marguerite Duras: *Elskeren fra Nordkina*.

Når anmelderne er enige om, at noget er dårligt eller halv-dårligt, er det som regel lidt mere kulørte udgivelser: Sara Blædel: *Dødsenglen*, Bjarne Reuter: *Den egyptiske tenor*, Liza Marklund: *Postkortmorderne*.

SKAL man sammenfatte hele gryden, lader det til, at anmelderne i store træk holder af de sikre navne og værker med fastslået mester-værkstatus, de foretrækker den krævende og fine litteratur frem for den folkelige og kulørte, men er bestemt ikke mere enige, end at der er plads til store smagsforskelle.

Og hvad med Bukdahl og Skovs observationer? Holder de, hvis man inddrager alle anmeldelser og ikke bare de 14 fra 2016, som Bukdahl bed mærke i, da han kategoriserede Politiken-anmelderne Routhe-Mogensen som nærig og Rösing som gavmild med hjerterne?

Svaret er ja. Rösing ligger med et snit på 4,4 hjerter over 161 anmeldelser klart over gennemsnit; Routhe-Mogensen 3,8 hjerter over 45 anmeldelser ligger klart under. Nogle gange har små data og mavefornemmelser ret.

Skov har ved flere lejligheder beskyldt det litterære etablissement for at favorisere 'small' litteratur, 'Forfatterskolelitteratur', eller hvad vi nu skal kalde det. Har hun også ret? Ja. Anmeldelserne viser i hvert fald, at digte og noveller i snit får noget bedre modtagelser end skønlitteratur i almindelighed og meget bedre anmeldelser end de plotfyldte bøger i krimi- og spændingsgenren. Især Politiken, Kristeligt Dagblad og Berlingske er mere generøse over for digte end spændingslitteratur.

Information er den overraskende undtagelse: De 105 krimi-/spændingsbøger, avisen har anmeldt siden 2010, har i gennemsnit fået lidt mere positive vurderinger end de 145 digtsamlinger. Diskrimineres der på Information til fordel for digte og på bekostning af krimier, handler det om, at krimierne slet ikke bliver anmeldt.

LAD os lukke tal-, hjerte- og stjernefesten med at udråbe endnu en konge, nemlig kongen af bøger, den allerbedst anmeldte bog fra 2010 og til i dag. Til det formål vil vi ikke se på gennemsnittet, for masser af bøger har et gennemsnit på seks point, fordi de kun er blevet anmeldt ét eller to eller tre steder. Nej, lad os se på summen af anmeldelser, den samlede kurv af stjerner, hjerter og litterære superlativer som nogen bog har trukket hjem.

Mine damer og herrer, vinderen er: *Orkansasonen og stilheden* af Anne-Cathrine Riebnitzsky. Den bog blev anmeldt i samtlige 12 medier i nærværende analyse og scorede i alt 56 stjerner og hjerter. Den udmanøvrerede både Klaus Rifbjerg: *Besat* og Haruki Murakami: *Hardboiled wonderland og verdens ende*, som begge fik en smule bedre anmeldelser, men også begge missede omtale i et enkelt af de 12 medier og dermed tabte på kondition.

Lasse Hjorth Madsen er skønlitterær forfatter og data scientist.

Andreas Baader, leder af Røde Arme Fraktion, arresteres den 1. juni 1972. Men nye terrorister er altid klar.

Kommentar. Tror man, at Andreas Baader var en stor marxistisk teoretiker, dybt inde i detaljerede overvejelser om indretningen af det kommende kommunistiske samfund? Baader opførte sig snarere som en frenetisk, selvoptaget rockstjerne ...

Den uhellige terrorist

AF FREDERIK STJERNFELT

NU skal vi så til det igen. Efter det blodige terrorangreb i Nice forsikrer nervøse politikere os om, at angrebet intet som helst har med islam at gøre. Vi får at vide, at det er en ung og utilpasset mand, der gik amok og så bare brugte islam som påskud – selv om IS-staten bagefter var hurtig til at omfavne ham og erklære ham som en af deres soldater. Vi får at vide, at gerningsmanden sjældent kom i moskéen, spiste svinekød, og at terrorangreb ikke har noget at gøre med »religiøs praksis«.

Men alle disse udsagn hviler på en forfæjlet og forsnavret idé om, hvad religion er. Man synes at tro, at religion er lig med omhyggelige studier af hellige skrifter, hyppige besøg i templer, teologisk spekulation, nøje overholdelse af fromme regelsæt og den slags ting. Men religion er også aggressive overfald på anderledes troende. Det er ikke noget nyt. Det har religion altid – også – været. Tror man, at samtlige deltagere i korstogene var fromme troende, der havde tilbragt deres tid i bøn, kirker og hellige studier, før de pludselig sluttede sig til hærene på vej mod det hellige land? Tror man, at assasinerne – den muslimske sekt fra omkring 1100, som det engelske ord »assassin« kommer fra – udelukkende bestod af personer opslugt af dogmatik, liturgi, ceremoni og processioner? Tror man, at aztekerpræsten, der rev det bankende hjerte ud af fjenden på offerbænken, egentlig bare var dydigt optaget af aztekisk teologi og hellige spekulationer omkring Quetzalcoatl, den fjedrede slange? Tværtimod: Langt de fleste troende i verdens religioner har aldrig været optaget af teologi, og langt de fleste af dem har pjækket fra templet, sjoflet de pligtige bønner og ikke overholdt de hellige bud. Men det har ikke afholdt dele af dem fra at begå vold med den behagelige viden, at deres handlinger kunne legitimeres med en tro, hvis detaljer de måske kun kendte ganske lidt til, og beskyttes af et kirkeligt magtapparat, der bakkede dem op. Der er tale om en art

arbejdsdeling: Man har hellige mænd til at drive institutionen og udvikle teologien, men har almindelige troende til at udgøre dens skattegrundlag, og man har aggressive unge mænd til at tage sig af sammenstødene med de vantro og de konkurrerende konfessioner.

Når vi har glemt dette, er det nok, fordi vores lokale kristendom de seneste halvandet hundrede år er blevet så besmittet med oplysning, at den (stort set) er ophørt med at være aggressiv. Men i det store perspektiv er det en behagelig undtagelse.

Sammenlign engang med 70er-terroristerne. Tror man, at Andreas Baader var en stor marxistisk teoretiker, at han havde sin gang i faglige klubber og politiske bevægelser på arbejdspladserne, at han var indlæst i socialistisk økonomi, at han var dybt inde i detaljerede overvejelser om indretningen af det kommende kommunistiske samfund? Baader opførte sig snarere som en frenetisk, selvoptaget rockstjerne og lignede meget mere en »utilpasset ung mand«, der svarer meget vel til de aktuelle islamister. Men der var ingen, der dengang ville sige, at han slet ikke tilhørte venstrefløjen, og at RAF-aktionerne overhovedet intet havde med kommunisme at gøre.

Det, man kan måle denne tilknytning på, er, hvem der i praksis beskytter terroristerne. Det så den socialdemokratiske kansler i Tyskland Helmut Schmidt dengang – når han talte om »sympatisørsumpen« på 70er-venstrefløjen, som RAF-terroristerne kunne skjule sig hos, få sympati og midler fra, og som kunne skrive forstående kommentarer om dem i de tyske aviser. De aktuelle terrorister har også deres sympatisørsump, der ligesom 70ernes venstrefløj ikke selv er terrorister – men som udgør deres base af forståelse, skjul og sympati. Da Omar el-Husseini mellemlandede på netcaféen på Nørrebro mellem sine to drab, stod en afdeling af den lokale sympatisørsump klar med bistand og bifald, selv om de ikke selv var terrorister. Det er overflødigt at sige, at sympatisørsumpen ikke er identisk med islam som helhed. Men det er ikke overflødigt at sige, at den – i modsætning til terrornetværkene selv – ikke er ganske lille, og at den udgør en central del af problemet.